

AN DELINYANS PELLDER-TERMYN TOUL RAG STUDHYA AN YETH KERNEWEK

gans Ken GEORGE

NOTE

Léon Fleuriot was one of the few academics known to me who realized fully the value of Cornish, to the extent that he was able to converse in it. I have therefore written this paper in Cornish, bearing in mind the support which he gave to the language and to me.

ABSTRACT

The distance-time diagram is a useful tool in studying place-names in Cornwall. Since Cornwall is long and thin, spatial variation may be condensed into one dimension, and plotted against time. The diagram is theoretically capable of showing any dialectal variation in traditional Cornish, but so far none has been found. The diagram is used here to check the dates of a number of sound-changes.

RÉSUMÉ

Le diagramme espace-temps est un outil utile pour étudier des noms de lieux en Cornouailles. Étant donné que la Cornouailles est longue et fine, la variation en espace peut se condenser en une seule dimension et être tracée contre le temps. Le diagramme peut, en théorie, montrer des variations dialectales de la langue traditionnelle, si elles existaient, mais jusqu'à maintenant aucune variation n'a été révélée. On utilise le diagramme ici pour définir les dates de changements de sons.

Tybyans an delinyans pellder-termyn

Rag studhya omgerdh sonyow yn yeth, traweythyow y fydh gwell gul devnydh a henwyn tyller ages a skrifennow, drefenn bos godhvedhys tyller an henwyn hag y'n efander hag y'n termyn. Toul meur dhe les rag hwithra mars esa rannyethow yn Kernewek hengovek yw delinyans pellder-termyn (delinyans 1). Termyn a dhelinir orth an aghel plommwedhek, ha musur a bellder diworth Penn an Wlas orth an aghel gorwelyek (delinyans 2). An delinyans a sewen awos bos Kernow hir hag ynn.

Omdennans Kernewek war tu ha'n howlsedhes (George 1986a) a yll bos displetyd war dhelinyans a'n par ma. An dhiw linenn gettuek, 75 blydhen yntredha, a dhiskwedh an chanj a Gernewek dhe Sowsnek. An hys ma a dri henedh a welir yn lies le mayth yw chanjys yeth an bobel; rag ensampel, Breten Vyghan (Bretonnek dhe Frynkek) ha'n Ynys Guernsey (Frynkek rannyethek dhe Sowsnek). An dhiw linenn a dhiskwedh an prys may hwrug rann vrassa an bobel chanjya hy thaves. Ny vynn timer leverel nag esa kernewegoryon a-ugh an linenn ughella; heb mar yth esa; mes boghes viens, koth heb dout, ha martesen dalva kows y'ga hever. Dolly Pentreath yw an ensampel apert. Yn hevelep, yth esa meur a sowsnegoryon dhe vos kevys (dres oll y'n trevow) yn-dann an linenn isella, hag a dhasedh orth an dus dhiwettha dhe gewsel Kernewek hepken (1675 yn Pennwydh).

Ynwedh y hyllir diskwedhes chanjyow a son dre dhiw linenn; an ughella a sev rag an diwettha kasys a'n lytherennow rag an son koth; an isella a sev rag an kynsa kasys a'n lytherennow rag an son nowydh; hag yntredha y fydh blydhen gresek. Dre dybyans, an linenow ma a via kettuek ynwedh; mes yn hwir, nyns yns diblans mar nyns eus lowr a gasys. (Mirewgh orth delinyansow 3 ha 4). Byttegyns, nebes trelyansow a son yn Kernewek yw diblans lowr. Y'n paper berr ma, y fynnav diskwedhes tri anedha.

Ensampel 1 – Omgerdh a Hengernewek –oc

Rag diskwedhes fatell gwruthyl an delinyans, y kemmeryn trelyans diblans a son. Delinyansow 3 ha 4 a dhiskwedh henwyn tyller hag ynna sywyans a pr. **-âkos*, hag a ros h.Kn. –oc > Kn.K –ek > Kn.D. –ack. An kynsa trelyans, skrifys –oc (keffrys –uc) > –ek (konvedhys avel [-øk] > [-ek]) a hwarva, herwydh an dustuni, ynter 1150 hag 1300 A.D. Ni a yll gorra blydhen gresek a c.1225. Kehevelyn gans an vlydhen c.1075 a veu res gans Jackson (1953). Ni a woer bos henwyn tyller gerys drog rag bos helergh, mes a wren ni krysi oll an kasys yn delinyans 3, a-dro dhe gans aga niver, dhe vos 150 blydhen, leveryn hwegh henedh, helergh? Ny grysav vy: kynsa, an prys res gans Jackson yw re a-varr. Selys yw an rann war vlydhen dismygys a 1100 rag *Vocabularium Cornicum*. Oliver Padel a grys bos 1200 moy ewn.

An nessa trelyans –ek > –ack (konvedhys avel [-ek] > [-ak]) a'n jeves blydhen gresek, herwydh dustuni a henwyn tyller, a c.1525. Diblans yw an trelyans ma ynwedh, ha'n vlydhen gresek kevys omma yw ogas lowr dhe'n vlydhen c.1550 kevys a'n skrifennow koth (George 1983). Pan berthyn kov bos henwyn tyller gerys drog rag bos helergh, yth yw martesen marthys bos an kynsa blydhen moy a-varr ages an diwettha.

Ensampel 2 – Chanj a son [f-] > [v-]

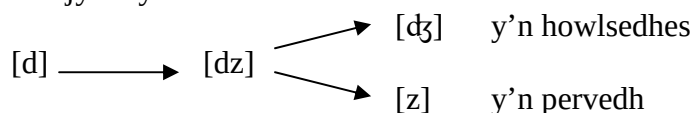
Mar hwithryn pub kas an elvennow *fenten* ha *fos-* yn henwyn tyller, y kevyn sywyans meur dhe les, displetys yn delinyansow 5 ha 6.

- (a) Yn rann C war vappa 5, le mayth o Kernewek marow kyns 1400, 6 war 9 a'n henwyn hedhyw a's teves V-; henn yw awos trelyans son [f-] > [v-] yn Sowsnek rannyethek. An trelyans ma a hawrva dre rann vrassa a'n dyghow a Bow Sows, keffrys hag yn Kernow a'n howldrevel, hag a dhisplek furvow rannyethek kepar ha *zider* (rag *cider* 'sider') ha *Zummerzet* (rag *Somerset* 'Gwlas an Hav'). Herwydh an hwithrans, y hwarva c.1600 yn Kernow.
- (b) Yn rann A, le mayth esa Kernewek hwath yn fyw wosa 1600, 23 war 27 a'n henwyn hedhyw a's teves V-; ny yll hemma bos trelyans yn Sowsnek, drefenn leverys rannyethek a eryow Sowsnek gans *f-* dhe vos [f-] yn Kernow a'n howlsedhes. An hwithrans ma ha dustuni arall a dhiskwedh bos hemma trelyans yn Kernewek, hag a hwarva c.1575.

- (c) Yn rann B, 6 war 8 a'n henwyn hedhyw a's teves *F-*. Dre vras, ny hwarva omma an trelyans [f-] > [v-], drefenn Kernewek dhe verwel kyns an trelyans dhe hwarvos y'n taves na; ha'n Sowsnek a dheuth yn hy le, nysn o an Sowsnek rannyethek a Gernow Est, mes Sowsnek ewn a'n termyn na, a's tevo [f-].

Ensampel 3 – Omgerdh a h.Kn. [-d-] yn geryow kepar ha *boghosek*

An ger h.Kn. *bohodoc* a dheuth a bos *boghosek* yn Kn.K. ha *bohodzhak* yn Kn.D. Ytho, yth esa dew janj a lytherennans: $d > s > dzh$ (ynwedh *g, dg, j*). Ny wrug an chanjyow ma hwarvos nag yn Bretonnek nag yn Kembrek, dell dhiskwedh Kn.K. *gallosek*, B. *galloudek*. Kler lowr yw pan skrifa Lhuyd *dzh* y styrya [dʒ]. Nysn yw mar gler pyth o talvos a s; seulabrys (George 1986b) y vos [ð] (hemm yw [d] stevnikhes), mes hemma re beu neghys a-gynsow gans Williams (1990). Ev a grysas bos an chanjyow yndellma:

ha'ga bos gorfennys kyns termyn an skrifennow yn Kn.K. (leveryn kyns 1350).

Gwiw yw an delinyans pellder-termyn rag hwithra tybyansow a'n par ma. Delinyans 7 a dhiskwedh an chanjyow $d > s > dzh$ rag geryow avel *boghosek*, hag a's tevo [d] yn h.Kn. warlergh bogalenn boeslevys hag a-rag bogalenn heb poeslev.

Soweth, ny yll an delinyans derivas travyth a-dro dhe nas an son po sonyow diskwedhys dre s. Testenn rag paper arall yw hemma. Mes y hyll disprevi tybyansow Williams a-dro dhe dermyn ha rannyethow y'n mater ma. An delinyans a dhiskwedh yn kler bos an chanj $s > dzh$ onan diwedhes, c.1675; ha ny hwarva marnas y'n howlsedhes drefenn na vedha Kernewek kewsys saw eno y'n termyn na.

Pella, y hwelsyn dre ensampel 1 bos c.1525 an termyn may treyls *-ek* > *-ack*. A pe an chanj $s > j$ moy a-varr es hemma, y kevsyn lies ensampel avel **-jek*. Drefenn na's kevyn mann, y tiskwedh bos $s > dzh$ chanj diwedhes.

DIWEDH

Ottomma displetys toul meur y les rag studhya lytherennansow istorek yn henwyn tyller Kernewek. Y'n tri ensampel hwithrys omma, nysn esa dustuni a rannyethow yn Kernewek hengovek. An delinyans a dhiskwedh an prisyow a syw rag chanjyow:

TERMYN	CHANJ A LYTHERENNANS	CHANJ A SON
c.1225	<i>-oc</i> > <i>-ek</i>	[-øk] > [-ɛk]
c.1525	<i>-ek</i> > <i>-ack</i>	[-ɛk] > [-ak]
c.1575	<i>F-</i> > <i>V-</i>	[f-] > [v-]
c.1300	<i>-d-</i> > <i>-s-</i>	[d] > ?
c.1675	<i>-s-</i> > <i>-dzh-</i>	? > [dʒ]

Berrheansow

h.Kn.	Hengernewek	800-1200
Kn.K.	Kernewek Kres	1200-1575
Kn.D.	Kernewek Diwedhes	1575-1800
B.	Bretonnek	
Kb.	Kembrek	

Kampoellansow

Jackson, K.H. (1953). *Language and history in early Britain*. Edinburgh.

George, K.J. (1983) "A computer model of sound changes in Cornish".
In *Assn. Lit. Ling. Computing J.* **4**, 39-48, 1983.

George, K.J. (1986a) "How many people spoke Cornish traditionally?"
In *Cornish Studies* **14**, 67-70, 1986.

George, K.J. (1986b) *The pronunciation and spelling of Revived Cornish*.
Cornish Language Board, Saltash.

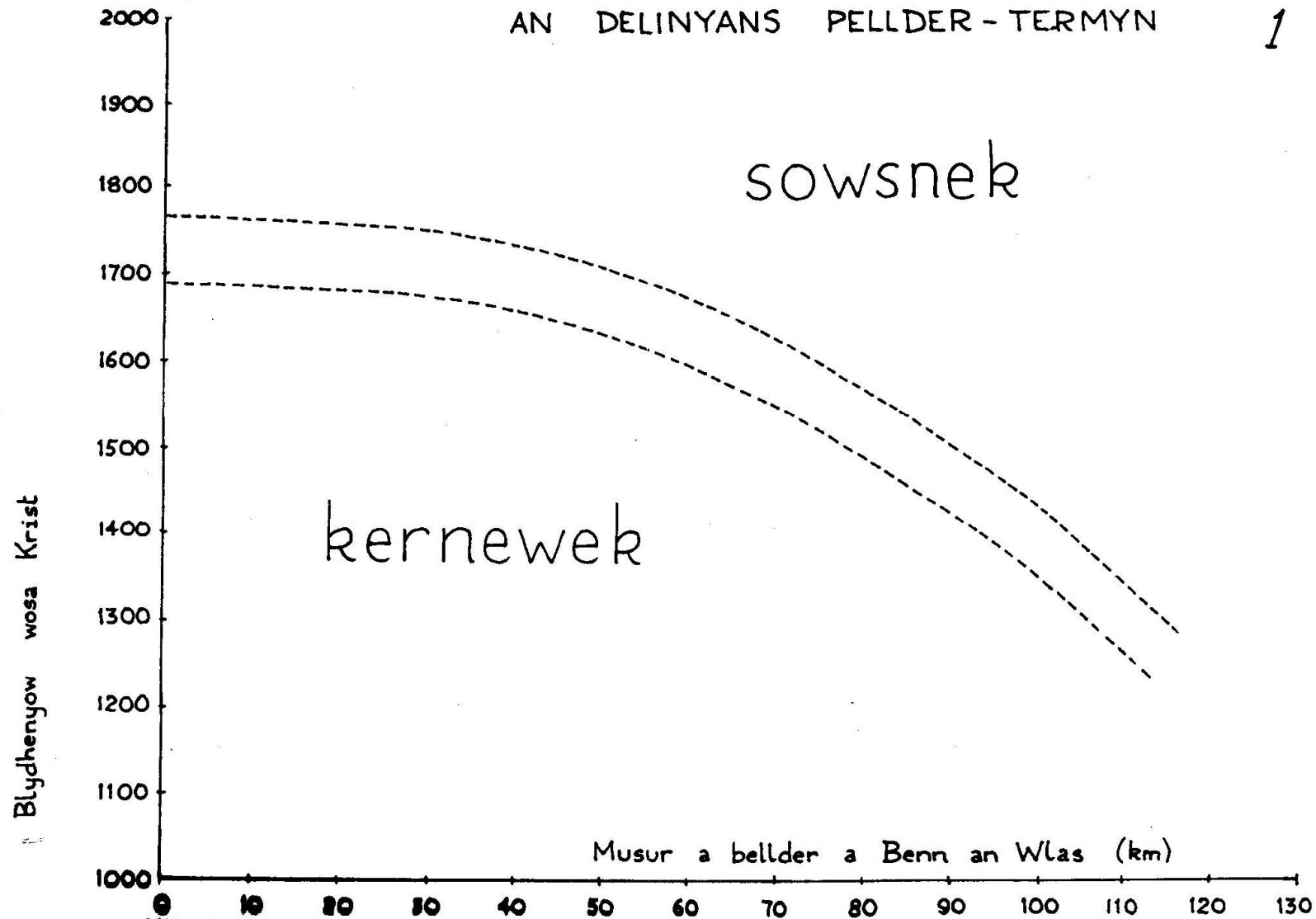
Williams, N.J.A. (1990) "A problem in Cornish phonology".
In *Festschrift for T. Arwyn Watkins*.

Notennow gans Ken George keworrys yn 2016

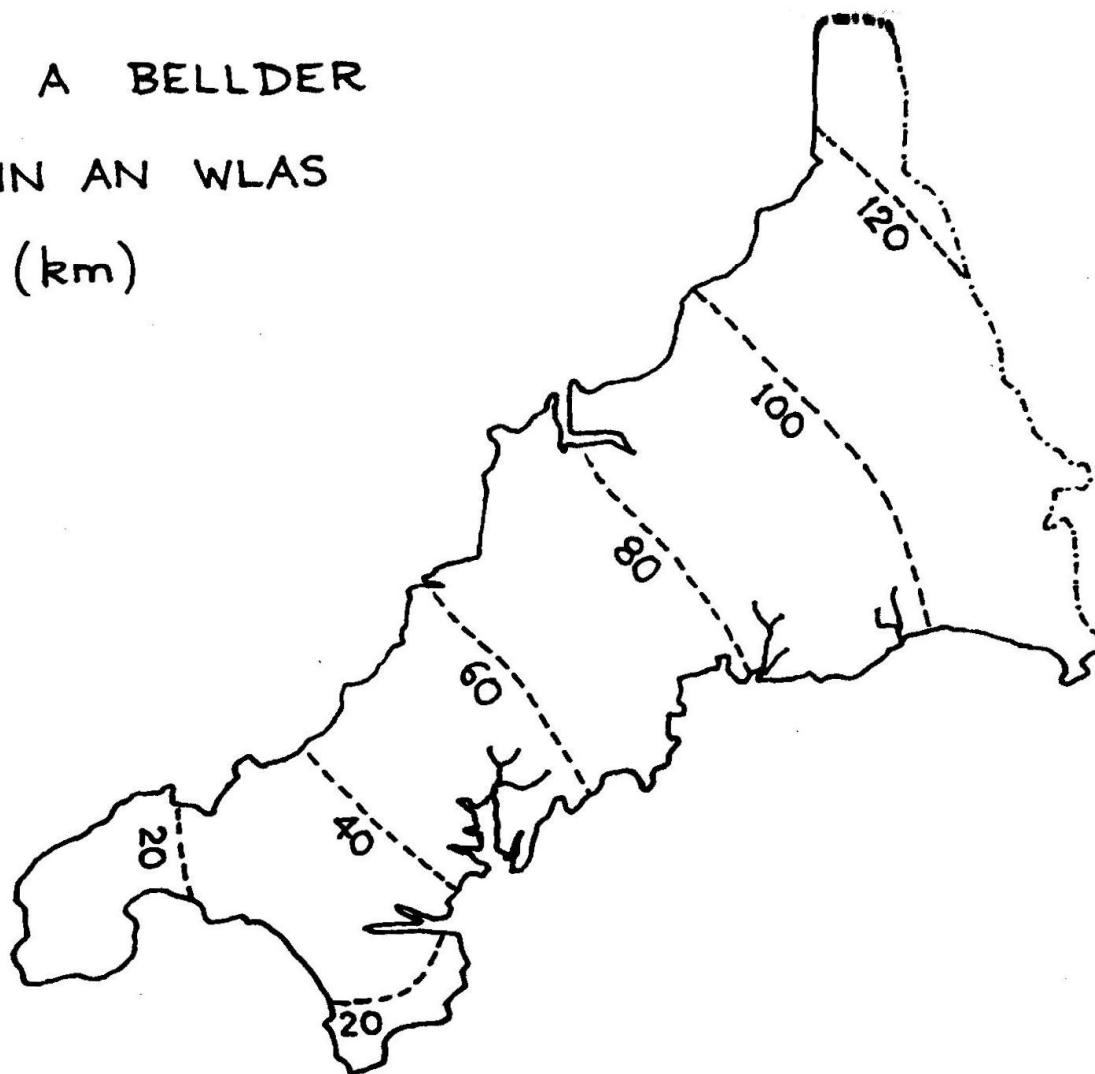
- 1) An kildennans a Gernewek re beu studhys downna gans Matthew Spriggs (2003). "Where Cornish was spoken and when: a provisional synthesis", yn *Cornish Studies*, University of Exeter Press, Exeter, pp. 228-270.
- 2) Moy a hwithrans re beu gwrys genev war an chanjyow dhe hKn. [-d-]. An omgerdh profys gans Williams yw eun, dell hevel, mes gans [dʒ] y'n kledhbarth a Gernow, ha gans [z] y'n dyghowbarth. Ny yll an delinyans pellder-termyn diskwedhes dyffransow a'n par ma.

AN DELINYANS PELLDER - TERMYN

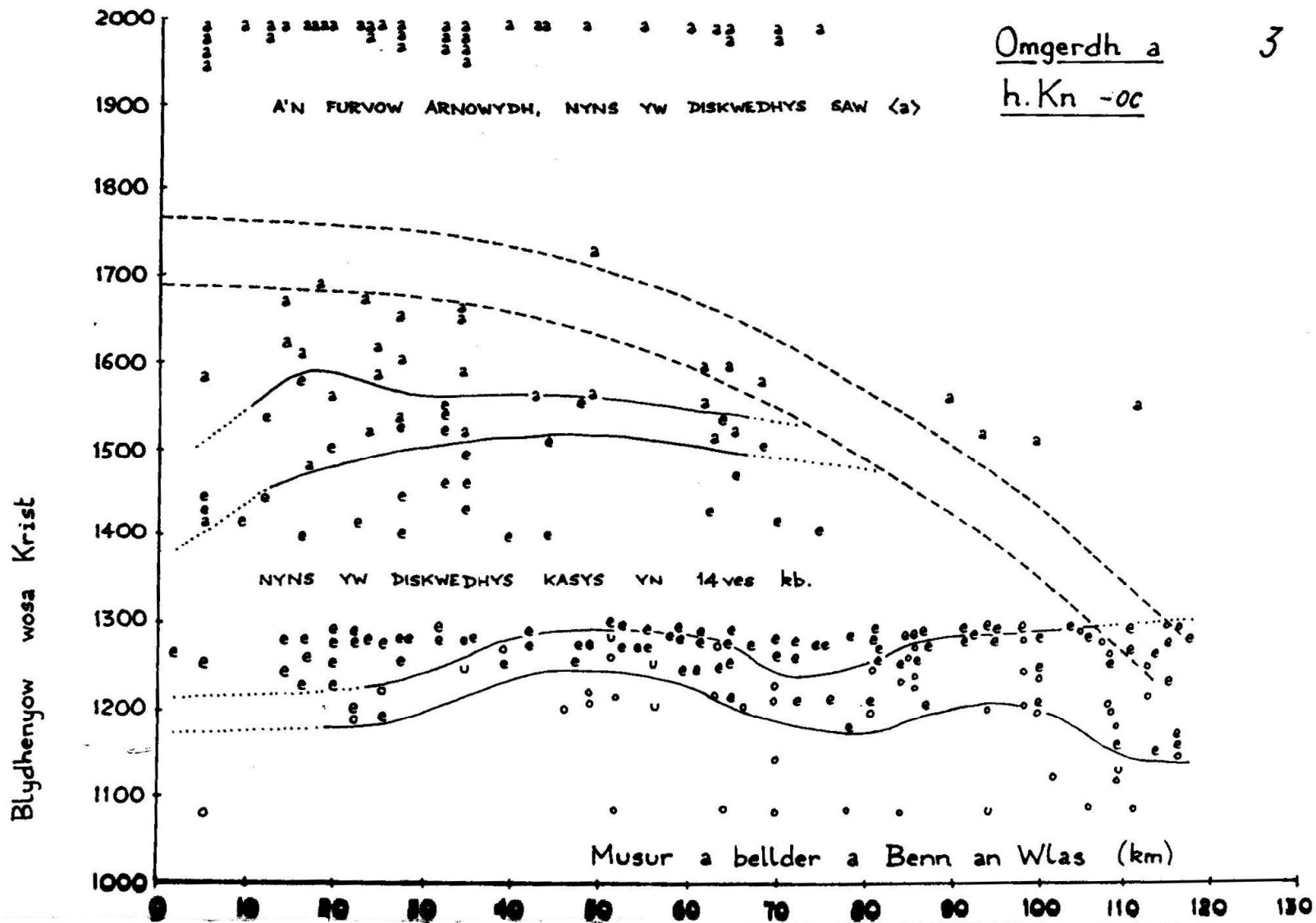
1

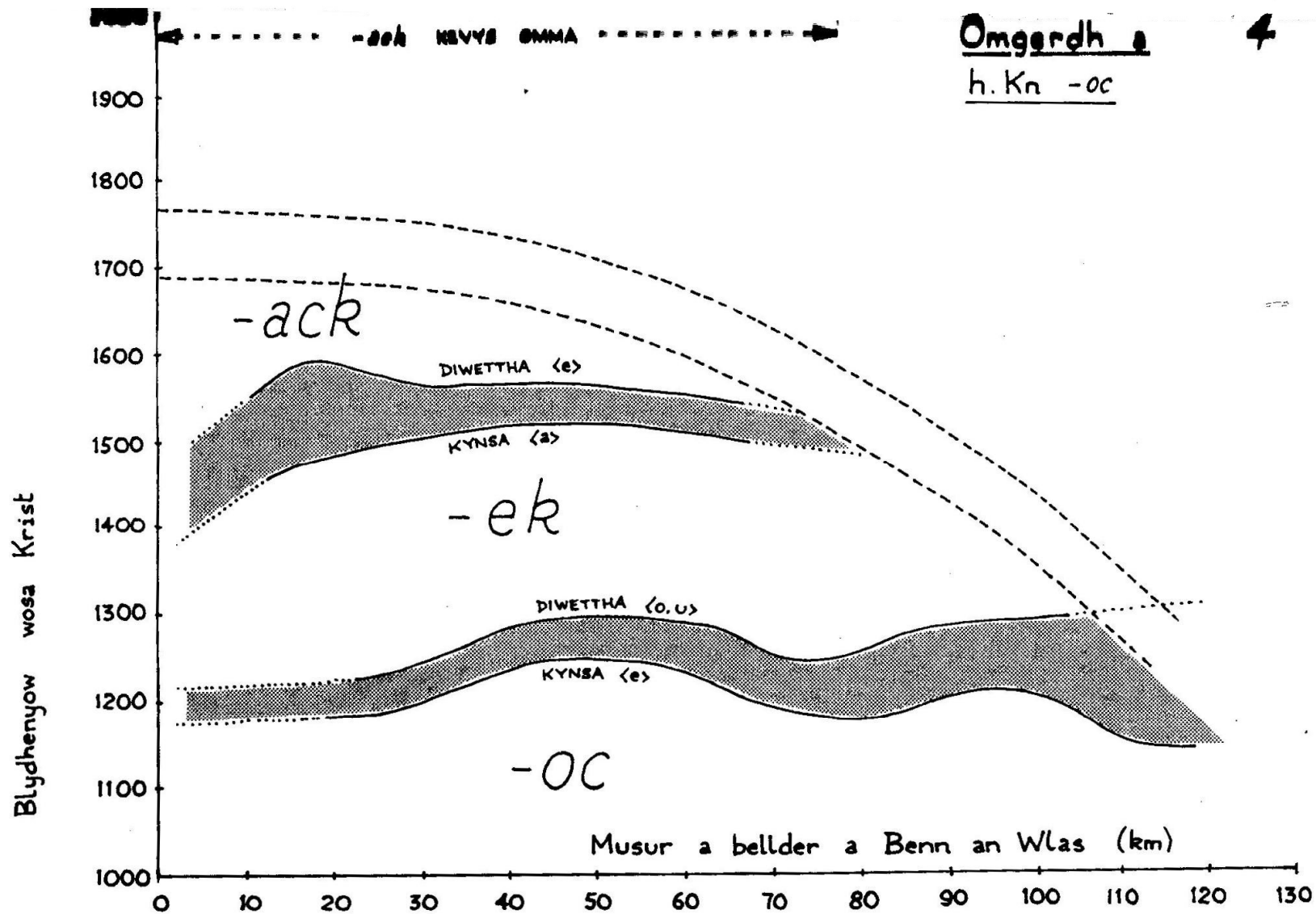

MUSUR A BELDER
A BENN AN WLAS
(km)

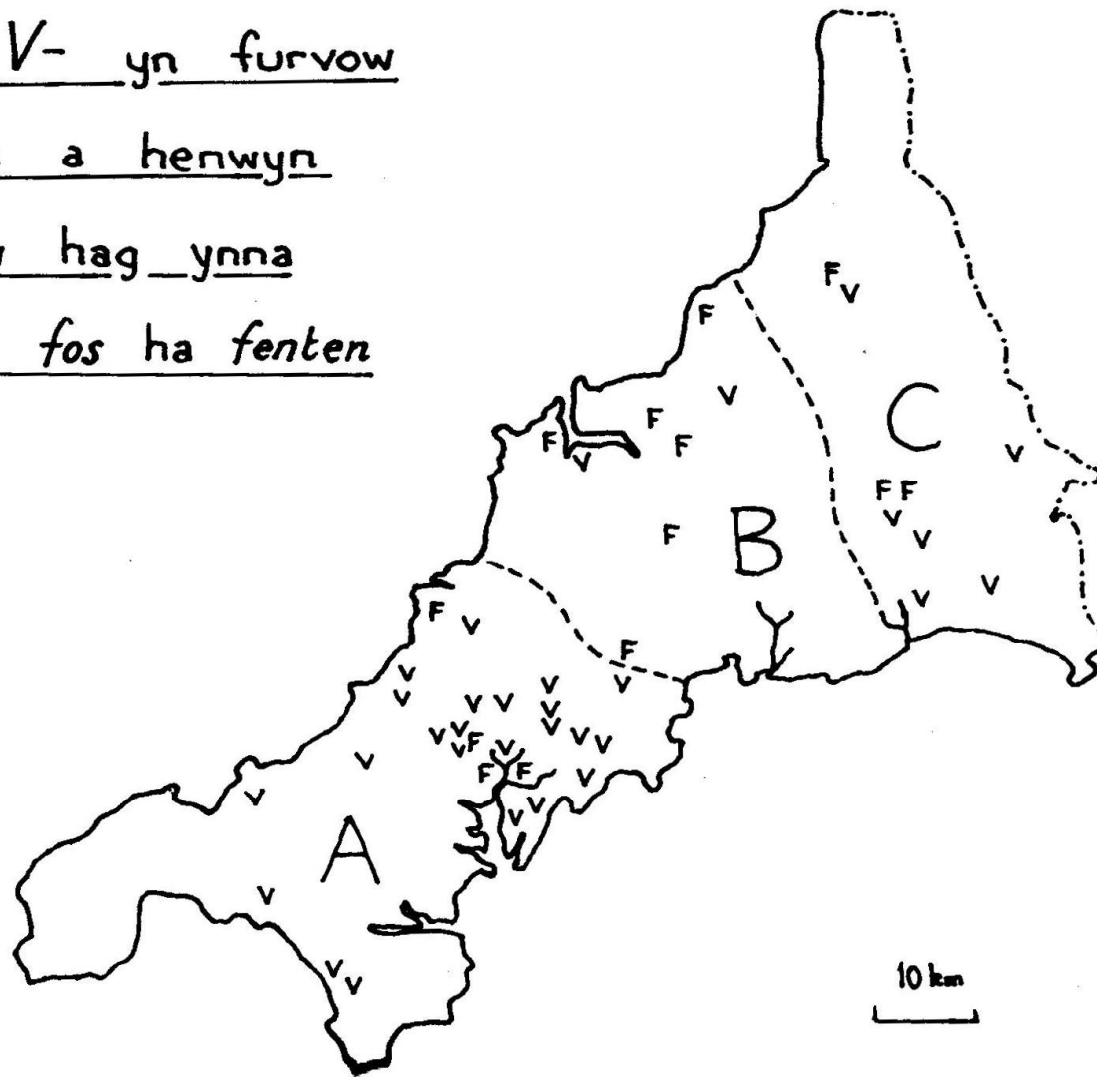

2

F- po V- yn furvow
arnowydh a henwyn
tylleryow hag ynna
elvennow fos ha fenten

5

